

Je hoeft Andrew Tate niet te verdedigen om te begrijpen waarom jongens naar hem luisteren

In NRC deze week (12 mei) vertelde Sjoukje Mos van School & Veiligheid hoe docenten steeds vaker worstelen met de invloed van de manosphere in de klas. Jongens die vrouwen kleineren „als grapje”. Leerlingen die elkaar onder druk zetten om zich macho te gedragen. Haar advies aan leerkrachten is verstandig. Begrens uitsluiting en haat, maar blijf ook nieuwsgierig. Vraag waar zulke ideeën vandaan komen maar blijf in gesprek. Dat laatste gebeurt in het publieke debat nog te weinig.

De manosphere — het online universum van influencers, incels, mannenrechtenactivisten en zelfverklaarde alphas — wordt vaak behandeld als een verzameling gevaarlijke ideeën die simpelweg bestreden moeten worden. Natuurlijk zitten er problematische en soms ronduit giftige boodschappen tussen. Wie vrouwen reduceert tot seksuele objecten of geweld verheerlijkt, verdient kritiek. Maar als we werkelijk willen begrijpen waarom miljoenen jongens naar figuren als Andrew Tate luisteren, moeten we ook de ongemakkelijke vraag durven stellen: welke psychologische behoefte vervullen zij eigenlijk?

Vanuit de psychologie is het antwoord minder mysterieus en misschien ook minder comfortabel dan vaak wordt gedacht. Jongens zijn niet plotseling “toxisch” geworden. Jonge mannen zijn altijd gevoelig geweest voor status, competitie en erkenning, omdat hun sociale positie historisch grote gevolgen had voor macht, respect, relaties en zelfs voortplanting. In vrijwel alle samenlevingen moesten ze hun positie verdienen: door moed, succes, vaardigheden, of leiderschap. Het moderne ideaalbeeld van de emotioneel volledig ontspannen jongen die zich weinig aantrekt van hiërarchie of competitie is evolutionair gezien eerder de uitzondering dan de norm.

Alleen speelt die eeuwenoude statusstrijd zich tegenwoordig af op sociale media, een mondiale arena waarin miljoenen jongens zichzelf voortdurend vergelijken met rijkere, gespierdere en succesvollere mannen. Andrew Tate is niet de oorzaak van die onzekerheid, hij exploiteert haar. Jongens groeien op in een digitale wereld waarin ze permanent worden geconfronteerd met extreme vormen van succes. Sociale media functioneren als een mondiale statusmachine waarin de vergelijking nooit stopt. Tegelijkertijd verdwijnen veel traditionele routes naar mannelijke identiteit. Religie, vakmanschap en stabiele gemeenschappen hebben aan betekenis verloren, en veel klassieke “safe spaces” voor jongens zijn verdwenen of veranderd. Zelfs plekken waar jongens vroeger relatief vrij onder elkaar konden oefenen met competitie, humor, hiërarchie en kameraadschap — van sportclubs tot jongerenverenigingen — zijn steeds meer gemengd of sterk gereguleerd geraakt.

De manosphere doet daardoor iets waar veel moderne instituties ongemakkelijk mee zijn geworden: zij spreekt jongens rechtstreeks aan op ambitie, status, discipline en mannelijkheid, zij het vaak in overdreven vorm. Jongens krijgen er eenvoudige verklaringen voor complexe problemen. Te eenvoudig meestal, maar psychologisch

aantrekkelijk. En hier raakt het NRC-artikel een belangrijk punt. Mos merkt terecht op dat influencers als Tate niet alleen fitness of discipline promoten, maar een “compleet pakket” verkopen: gespierd zijn, rijk worden, vrouwen domineren. Dat pakket werkt juist omdat het appelleert aan echte onzekerheden van jongens over status, aantrekkelijkheid en identiteit. Wie dat psychologische mechanisme niet begrijpt, bestrijdt vooral symptomen.

Daarom werkt puur moraliseren vaak averechts. Pubers prikken feilloos door morele preken heen wanneer volwassenen zelf ongemakkelijk lijken bij onderwerpen als competitie, aantrekkelijkheid en status. Bovendien herkennen veel jongens wel degelijk een kern van waarheid in sommige observaties van de manosphere. Bijvoorbeeld dat datingapps de seksuele competitie hebben versterkt, dat jongens gemiddeld slechter presteren in het onderwijs, of dat onzekerheid over mannelijkheid reëel is.

Maar het probleem ontstaat wanneer beschrijvingen van gedrag veranderen in radicale ideologieën. Dat vrouwen status belangrijk vinden bij partnerkeuze betekent niet dat alle relaties oppervlakkige marktplaatsen zijn. Dat sommige dominante mannen aantrekkelijk kunnen lijken, betekent niet dat empathie, betrouwbaarheid en loyaliteit er niet toe doen. Integendeel: decennia aan onderzoek laten zien dat vriendelijkheid, stabiliteit en humor wereldwijd tot de meest gewaardeerde partnerkenmerken behoren — bij vrouwen én mannen. Ook mijn vakgebied, de evolutionaire psychologie, wordt in manosphere-kringen vaak selectief gebruikt. Studies over de voorkeur van vrouwen voor dominante mannen worden gretig rondgestuurd, terwijl onderzoek naar vaderlijke investering en langdurige partnerbinding vrijwel volledig wordt genegeerd. Dat is alsof je alleen de agressieve scènes uit een natuurdocumentaire laat zien en vervolgens concludeert dat dieren uitsluitend gewelddadig zijn.

Voor scholen ligt hier een moeilijke maar belangrijke taak. Niet door jongens voortdurend te problematiseren, maar door hen serieus te nemen. Jongens hebben behoefte aan richting, uitdaging, competentie en betekenisvolle rolmodellen — inclusief mannelijke docenten. Ze willen ergens goed in worden. Ze willen respect verdienen. Dat zijn geen reactionaire verlangens, maar normale menselijke behoeften. Scholen zijn de afgelopen decennia steeds beter geworden in het begeleiden van kwetsbaarheid, maar vaak minder comfortabel met typisch mannelijke vormen van competitie en statusgedrag. Juist daardoor zoeken sommige jongens hun antwoorden elders. Vaak online, waar influencers wél een duidelijke, zij het soms destructieve, visie op mannelijkheid aanbieden.

De echte vraag is uiteindelijk niet waarom Andrew Tate zoveel invloed heeft. De echte vraag is waarom zoveel jongens het gevoel hebben dat scholen, media en instituties vooral over hen praten wanneer ze een probleem vormen, terwijl influencers als Tate tenminste doen alsof jongens ertoe doen.